

Pompeu Fabra. L'enginyer de la llengua catalana

“L’ideal que perseguim no és la resurrecció d’una llengua medieval, sinó formar la llengua moderna que fóra sortida de la nostra llengua antiga sense els llargs segles de decadència literària i de supeditació a una llengua forastera.”

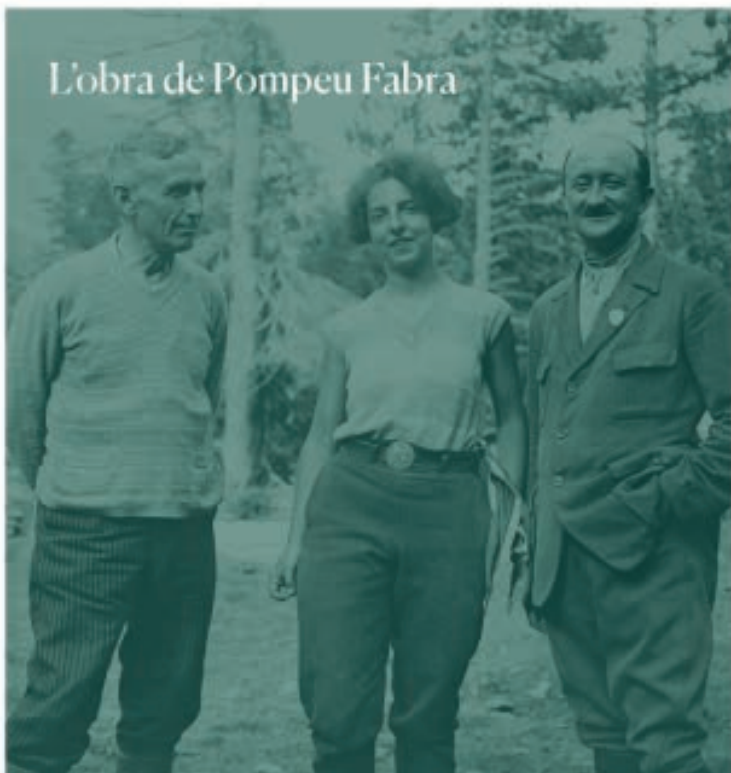
Pompeu Fabra

Pompeu Fabra i Poch va néixer el 20 de febrer de 1868 a la vila de Gràcia –que seria annexionada a Barcelona l’any 1897– i va morir el 25 de desembre de 1948 a Prada, al Conflent (Catalunya Nord), on s’havia exiliat l’any 1939.

Enginyer de formació, des de ben jove es va interessar per l’estudi de la llengua, i es va anar formant de manera

autodidacta en l'estudi de la llengua catalana. Gràcies als seus estudis i a la seva obra, Pompeu Fabra va contribuir, de manera genial i decisiva, a ordenar, normativitzar i depurar el català modern: amb criteris clars i sistemàtics, tenint en compte tant la llengua medieval com les diferents variants geogràfiques de la llengua, va posar les bases de la llengua nacional i de cultura que és avui el català.

En reconeixement a la seva figura i a la seva obra, la nostra universitat duu amb orgull el nom de Pompeu Fabra, home de cultura, fidel a la llengua i al país, exemple de civisme, de rigor i de generositat, íntegre, coherent, poliglòt, esportista, avançat al seu temps.

L'obra de Pompeu Fabra

“De molt jove vaig sentir amb tota la força la gran misèria del català literari contemporani i la necessitat de posar-hi remei”.

Pompeu Fabra

“Fabra és un model i una figura no només del segle xx, sinó de tota la nostra història. Va ser capaç de fer una obra pensada, estructurada i realitzada de manera exemplar.”

Joan Solà

Pompeu Fabra, considerat el pare del català modern, va adquirir ben aviat consciència de la necessitat de codificar la llengua catalana, per tal que esdevingués una llengua unificada, genuïna i apta per a tots els usos i tots els àmbits de la societat catalana; una llengua

apta per a tot i per a tothom. Fabra entenia que una llengua moderna i estandarditzada era clau per al progrés cultural, polític i nacional de Catalunya.

Va començar a treballar en el que seria la seva primera gramàtica el 1907, el mateix any en què es fundaria l'Institut d'Estudis Catalans. El 1911, quan se'n va crear la Secció Filològica, Fabra hi va continuar treballant en la codificació de la llengua. El 1913 l'IEC va publicar les *Normes ortogràfiques*, que Fabra havia liderat i que va signar juntament amb tots els altres membres de la Secció Filològica. El 1917 Pompeu Fabra va redactar el *Diccionari ortogràfic*, i el 1918 la *Gramàtica catalana*. El 1932 va culminar la seva obra amb el *Diccionari general de la llengua catalana*.

Amb la seva obra Fabra no només va establir una base lingüística i gramatical ben sòlida, sinó que va contribuir a més decisivament a la normativització i posterior normalització de la llengua catalana, dotada des d'aleshores d'un model lingüístic modern, coherent i adequat per a tots els àmbits de la vida pública, de l'educació i de la cultura. Gràcies a Pompeu Fabra, símbol del renaixement lingüístic i cultural de Catalunya, el català va poder recuperar-se com a llengua de prestigi i de cultura.

Una Catalunya culta i europea

“En Fabra hi ha el més alt exemple de patriotisme intel·ligent i eficaç.”

Antoni Rovira i Virgili

Pompeu Fabra, la seva obra i el seu pensament s'alineen fortament amb els valors i els ideals del Noucentisme, un moviment cultural i ideològic del primer terç del segle xx que treballava per la modernització i la normalització cultural i nacional de Catalunya. Fabra sentia un profund amor pel país i per la llengua, i va establir les bases de la llengua catalana moderna com a eina indispensable al servei d'una Catalunya moderna, culta i europea.

El català, llengua romànica

El català és una llengua romànica. Les llengües romàniques són les que deriven del llatí, que són la llengua que parlaven els romans, i que es va estendre per bona part d'Europa entre els segles III i V dC.

El llatí que es parlava als territoris ocupats pels Romans, però, al llarg del temps, anava canviant. Amb el temps, al llarg del continent de manera gradual es van desenvolupar diferents dialectes que foren el proto-llatí, el llatí i les llengües romàniques, entre altres llengües romàniques. Totes aquestes llengües van evolucionar a partir d'un llatí comú, però les diferents llengües que es parlaven inicialment en català, al contacte posterior amb altres llengües en van desenvolupar una identitat pròpia.

El català va començar a desenvolupar-se del llatí al voltant dels segles III i V, i a partir del segle III es va desenvolupar en llengua catalana. El català, però, té molts punts en comú amb altres llengües romàniques, al mateix temps a característiques pròpies que el fan únic. És una llengua de transició entre les llengües d'occidentals i les llengües gal·loromàniques, molt propera al francès, amb el qual comparteix molts punts.

Les llengües romàniques que se parlen actualment són, al costat, l'italià, el francès, el portuguès, el gal·lès, l'espanyol, l'occità, el romanès, el portuguès, el portuguès i el portuguès.

"[...] si agrupàvem aquestes ['les llengües novil·latines'] tenint en compte llurs analogies i diferències, el català no entraria pas en el mateix grup que el castellà, del qual, per certs trets fonètics i morfològics importantíssims, difereix més que cap altra llengua romànica."

Pompeu Fabra

El català, llengua romànica

"[...] si agrupàvem aquestes ['les llengües novil·latines'] tenint en compte llurs analogies i diferències, el català no entraria pas en el mateix grup que el castellà, del qual, per certs trets fonètics i morfològics importantíssims, difereix més que cap altra llengua romànica."

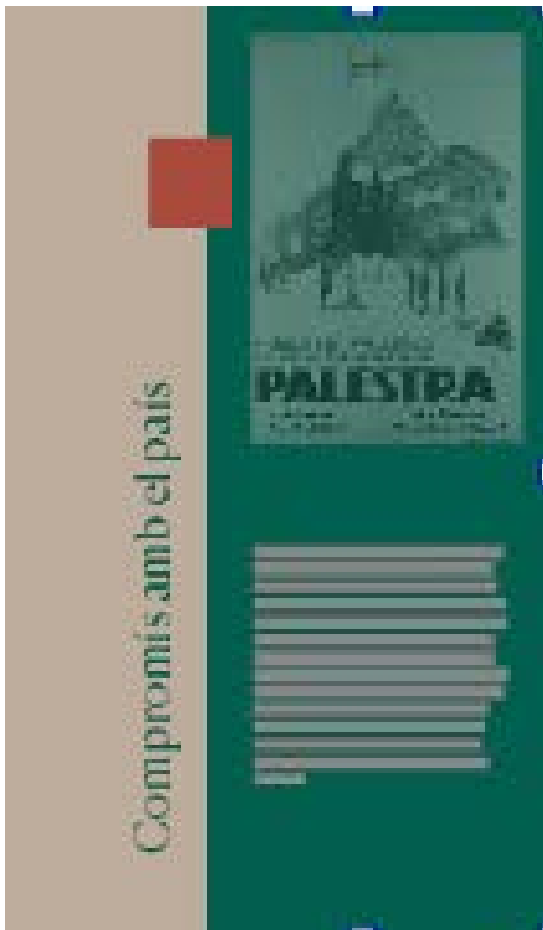
Pompeu Fabra

El català és una llengua romànica. Les llengües romàniques són les que deriven del llatí, que era la llengua que parlaven els romans, i que es va estendre per bona part d'Europa entre els segles III aC i V dC.

El llatí que va arribar als territoris conquerits per Roma era, però, el llatí vulgar, diferent del llatí clàssic. Amb el temps, el llatí vulgar va evolucionar de manera diferent en cadascun dels territoris que integraven l'Imperi, fet que va donar lloc a les llengües romàniques, també anomenades neollatines. Totes aquestes llengües tenen doncs el llatí com a origen comú, però les diferents llengües que es parlaven prèviament en cada lloc i el contacte posterior amb altres llengües en van determinar una evolució diferent.

El català va començar a diferenciar-se del llatí al voltant dels segles VIII i IX, i a partir del segle XII ja es troben textos escrits en llengua catalana. Tot i tenir molts trets en comú amb altres llengües romàniques, el català presenta característiques pròpies que el fan únic. És una llengua de transició entre les llengües iberoromàniques i les llengües gal·loromàniques, molt pròxima a l'occità, amb el qual comparteix origen i grup.

Les llengües romàniques que es parlen actualment són el català, l'occità, el francès, el portuguès, el gallec, l'espanyol, l'italià, el romanès, el sard i el romanx o retoromànic.

Compromís amb el país

Pompeu Fabra tenia un altíssim sentit del deure i un gran compromís cívic i nacional. Va ser membre fundador i president de Palestra, una entitat catalanista creada el 1930 que promovia entre els joves catalans valors com la disciplina, l'autoexigència, l'educació física, el civisme i el servei al país, amb l'objectiu de construir una nació culta, avançada, civilitzada i moderna. Calia defensar i reconstruir el país, i calia fer-ho amb el patriotisme modern, culte, avançat i integrador que Pompeu Fabra i Palestra defensaven, que abastava "tota la magna Catalunya, les terres germanes de llengua catalana".

Visió històrica i nacional

Fabra sabia que sense una llengua nacional, amb una ortografia unificada i un lèxic i una gramàtica ben fixats, Catalunya no podria tirar endavant com a nació ni la llengua catalana podria sobreviure. Per tant, va treballar en la codificació i la normalització de la llengua amb l'objectiu més ampli i general de restituir al poble català la seva dignitat i de garantir la supervivència de la llengua. I ho va fer amb visió històrica –prenent la llengua medieval i la parla viva com a referents–, amb amplitud de mires –considerant l'evolució d'altres llengües del nostre entorn– i amb perspectiva nacional –tenint en compte tots els territoris de llengua catalana.

La llengua catalana. Una mica d'història

El català és la llengua que es parla a Catalunya, a la Catalunya Nord, al País Valencià, a les Illes Balears, al Principat d'Andorra, a la Franja de Ponent, a la ciutat sarda de l'Alguer i a la zona del Carxe, a Múrcia. En total la llengua catalana té uns deu milions de parlants. En els segles IX i X comencen a aparèixer mots i expressions en català en textos escrits en llatí, i en els segles XI i XII apareixen ja els primers textos escrits en català.

El català té cinc grans variants o dialectes –valencià, nord-occidental, central, balear i rossellonès–, que, juntament amb l'alguerès, s'agrupen en dos grans blocs: el català occidental i el català oriental. El català és llengua

Després de segles d'oblit i de prohibició, amb la llengua d'oc, el català es potia a partir de mitjan segle XIII a l'interior del territori de Catalunya Nord, i des de començament de segle XIV a l'interior de l'espai de la resta del Principat. Al segle XV, a més, es produïa el desenvolupament de la llengua catalana a l'Alguer i a la zona del Carxe, que s'incorporava amb la llengua catalana. El desenvolupament de la llengua catalana a l'Alguer i a la zona del Carxe es produïa a partir de mitjan segle XIV a l'interior del territori de Catalunya Nord, i des de començament de segle XIV a l'interior de l'espai de la resta del Principat. Al segle XV, a més, es produïa el desenvolupament de la llengua catalana a l'Alguer i a la zona del Carxe, que s'incorporava amb la llengua catalana. El desenvolupament de la llengua catalana a l'Alguer i a la zona del Carxe es produïa a partir de mitjan segle XIV a l'interior del territori de Catalunya Nord, i des de començament de segle XIV a l'interior de l'espai de la resta del Principat.

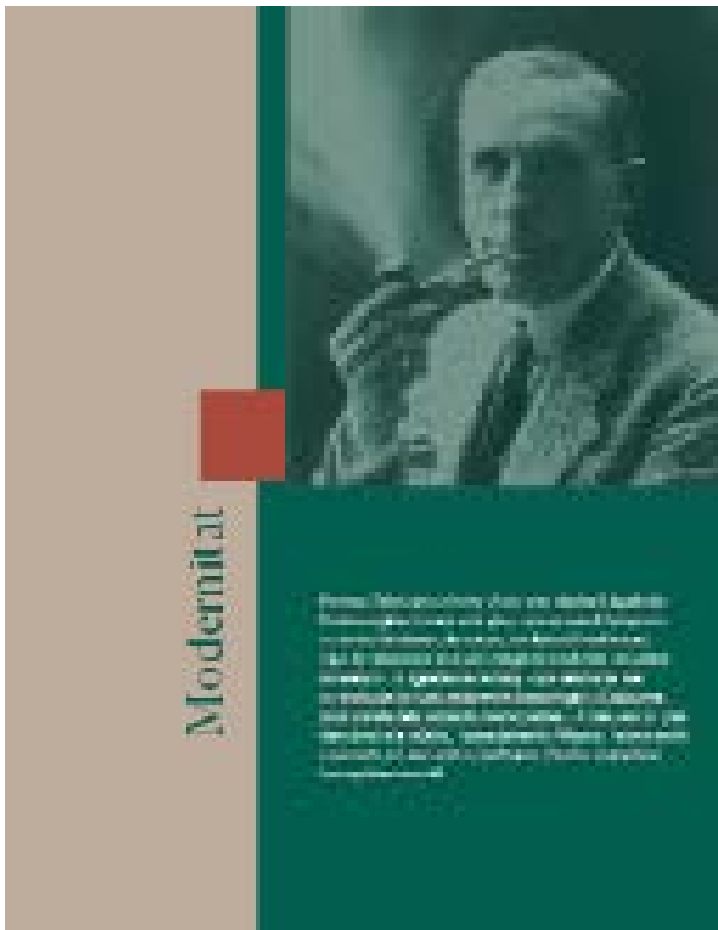
La llengua catalana. Una mica d'història

El català és la llengua que es parla a Catalunya, a la Catalunya Nord, al País Valencià, a les Illes Balears, al Principat d'Andorra, a la Franja de Ponent, a la ciutat sarda de l'Alguer i a la zona del Carxe, a Múrcia. En total la llengua catalana té uns deu milions de parlants. En els segles IX i X comencen a aparèixer mots i expressions en català en textos escrits en llatí, i en els segles XI i XII apareixen ja els primers textos escrits en català.

El català té cinc grans variants o dialectes –valencià, nord-occidental, central, balear i rossellonès–, que, juntament amb l'alguerès, s'agrupen en dos grans blocs: el català occidental i el català oriental. El català és llengua

cooficial a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears, és llengua oficial a Andorra, i no té en canvi cap estatus jurídic real a la resta de territoris on es parla.

Després de segles d'expansió i de plenitud, com a llengua d'estat, el català va patir, a partir de mitjan segle XVII, la imposició del francès a la Catalunya Nord, i des de començament del segle XVIII la imposició de l'espanyol a la resta del domini lingüístic. Al segle XIX, però, s'inicia un moviment de recuperació cultural i lingüística conegut com la Renaixença, que reivindica el català com a llengua literària i cultural. El Modernisme va enllaçar aquesta recuperació amb una voluntat de modernització i de projecció europea. A començament del segle XX la Mancomunitat de Catalunya (1914–1925) va intentar institucionalitzar aquesta revitalització impulsant l'ensenyament i les infraestructures culturals, i es va crear l'Institut d'Estudis Catalans (1907), que gràcies a la tasca de Pompeu Fabra va sistematitzar la llengua i en va fixar la normativa.

Modernitat

Pompeu Fabra era un home d'una gran dignitat i elegància. Parlava anglès, fumava amb pipa –que en aquell temps era un símbol de classe, de cultura, de distinció intel·lectual, i que es relacionava amb una imatge de maduresa i de classe benestant– i li agradava el whisky –que aleshores era un producte de luxe, majorment desconegut a Catalunya, propi només dels ambients cosmopolites–. A més, era un gran afeccionat a la música, i especialment a Wagner, i anava sovint a concerts al Liceu amb un petit grup d'amics wagnerians i europeistes com ell.

La reconstrucció d'una llengua nacional

La tasca de Pompeu Fabra en la reconstrucció de la llengua catalana va ser fonamental per convertir-la en una llengua moderna, estandarditzada i apta per a tots els àmbits de la vida pública. Fabra no només va fer una reforma ortogràfica i gramatical, sinó que va crear una normativa personalitzada d'una llengua nacional, en un moment en què el català es trobava fragmentat, ja d'altres llengües com el castellà i el francès ja tenien una llengua única.

Fabra va definir la seva visió a moltes obres, com ara *Gramàtica de la llengua catalana*, amb l'objectiu de definir el català modern i d'establir normes de normalització ortogràfica i de crear una llengua nacional de referència.

Amb un enfocament científic, simplificador i racional, Fabra va impulsar la gramàtica i l'ortografia catalanes en tres grans etapes:

- La llengua medieval: el català medieval dels segles XIII-XV, que per a Fabra representava la llengua pura, sense influències estrangeres, i que havia de servir com a base per a la llengua moderna, amb un nombre de canvis i reformes importants.
- Les altres llengües: modernitzant Fabra va comparar el català amb altres llengües com el francès, l'italià i l'alemany, per identificar i poder evitar influències negatives de l'espanyol, que afectaven el català i el feien semblar més a l'espanyol de la península i l'ultramar.
- Clau de successos: el català no estava tan aïllat de les altres llengües, Fabra sempre va tenir present la llengua parlada pel poble. Volia una llengua útil a tots els nivells, clara i comprensible.

Aquesta combinació de referències i sensibilitat lingüística és el que dona força i credibilitat a la seva tasca.

"A l'un el satisfà una llengua provinciana, un idioma que vindria a ésser, amb mots i formes catalans, una variant dialectal de la llengua espanyola; l'altre aspira que Catalunya posseïxi una veritable llengua nacional, la llengua moderna que hauria sortit de la nostra gloriosa llengua medieval sense l'acció pertorbadora de l'espanyol."

Pompeu Fabra

La reconstrucció d'una llengua nacional

"A l'un el satisfà una llengua provinciana, un idioma que vindria a ésser, amb mots i formes catalans, una variant dialectal de la llengua espanyola; l'altre aspira que Catalunya posseïxi una veritable llengua nacional, la llengua moderna que hauria sortit de la nostra gloriosa llengua medieval sense l'acció pertorbadora de l'espanyol."

Pompeu Fabra

La tasca de Pompeu Fabra en la reconstrucció de la llengua catalana va ser fonamental per convertir-la en una llengua moderna, estandarditzada i apta per a tots els àmbits de la vida pública. Fabra no només va fer una reforma ortogràfica

i gramatical, sinó que va dur a terme una autèntica reconstrucció d'una llengua nacional, en un moment en què el català es trobava fragmentat, ple d'influències foranes i sense una norma clara.

Fabra va dedicar la seva vida a modernitzar, normativitzar i normalitzar la llengua catalana, amb l'objectiu de depurar el català modern d'interferències, de normalitzar-ne l'ortografia i de construir una llengua nacional de cultura.

Amb un enfocament científic, simplificador i racional, Fabra va codificar la gramàtica i l'ortografia basant-se en tres grans criteris:

- La llengua medieval –el català clàssic dels segles XIII a XV–, que per a Fabra representava la llengua pura, rica i genuïna. Aquesta mirada al passat no era però arcaïtzant, sinó una manera de restituir la coherència interna del català.
- Les altres llengües romàniques: Fabra va comparar el català amb llengües com el francès, l'occità i l'italià, per identificar i poder evitar influències excessives de l'espanyol, que deformaven el caràcter romànic propi del català i l'allunyaven de la genuïnitat i l'autenticitat.
- L'ús viu i popular: tot i mirar cap al passat i cap a altres llengües, Fabra sempre va tenir present la llengua parlada pel poble. Volia una llengua culta però funcional, clara i entenedora.

Aquesta combinació de rigor científic i sensibilitat lingüística és el que dóna força i durabilitat a la seva reforma.

Didàctic i pedagògic

“Fabra no va ser només un gran gramàtic, sinó també un esperit obert i generós com pocs se’n podrien trobar, un home amb un cor tan alt com la seva elevada intel·ligència.”

Francesc de Borja Moll

Com a part de la seva tasca de redreçament i modernització de la llengua catalana, de reconstrucció d’una llengua nacional, Pompeu Fabra va escriure manuals i obres divulgatives, però també va escriure uns nou-cents articles a la premsa –com ara les famoses “Converses filològiques”, al diari *La Publicitat*– per propagar, divulgar i difondre la seva tasca de normalització de la llengua, i va pronunciar un total de noranta-dues conferències o parlaments en públic amb la mateixa finalitat, amb què va transmetre i explicar amb claredat les normes lingüístiques que proposava.

Pompeu Fabra, home de llengües i de cultura

Pompeu Fabra representa el paradigma de l'intel·lectual compromès amb la cultura i amb el país; un home culte, cosmòpolita, poliglòt, esportista, que, des de la raó i l'ordre, va contribuir decisivament a dignificar i modernitzar la llengua catalana. Volia que el català fos una llengua de cultura europea, viva i amb futur.

Pompeu Fabra, esportista, granista i filòleg, va involucrar-se de bon principi en la llengua i en la cultura. Era un home de gran cultura i mentalitat àgil, que dominava diverses llengües –molt el francès, l'alemany, l'anglès i el llatí–, les quals el permetien accedir de gran manera a l'últim avantatge de les llengües i a la cultura de les nacions més avançades. Aquesta formació cosmopolita i l'apassionat interès per la llengua catalana el van convertir en un dels intel·lectuals més destacats del país.

Més enllà dels seus estudis d'etimologia de la seva pàtria i de la seva contribució a la llengua, Fabra va ser una gran personalitat per la seva cultura general i per Wagner en particular, i aquesta cultura el va ajudar a desenvolupar el seu treball de llengua i a ser un dels intel·lectuals més destacats del país.

"Fabra ens va ensenyar a estimar la llengua no només amb el cor, sinó amb el cap."

Joan Coromines

Pompeu Fabra, home de llengües i de cultura

"Fabra ens va ensenyar a estimar la llengua no només amb el cor, sinó amb el cap."

Joan Coromines

Pompeu Fabra representa el paradigma de l'intel·lectual compromès amb la cultura i amb el país; un home culte, cosmopolita, poliglòt, esportista, que, des de la raó i l'ordre, va contribuir decisivament a dignificar i modernitzar la llengua catalana. Volia que el català fos una llengua de cultura europea, viva i amb futur.

Pompeu Fabra, enginyer químic, gramàtic i filòleg, va mostrar des de ben jove una gran passió per les llengües i per la cultura. Era un home de gustos refinats i sensibilitat artística, que dominava diverses llengües –com el francès, l'alemany, l'anglès i el llatí–, fet que li va permetre accedir als grans corrents filològics europeus i tenir una visió àmplia i comparada a l'hora de codificar i depurar la llengua catalana. Aquesta formació cosmopolita i rigorosa i el seu tarannà obert i dialogant el van convertir en un referent intel·lectual del seu temps.

Més enllà dels seus estudis d'enginyer i de la seva passió i els seus treballs per la llengua, Fabra tenia una gran estimació per la música clàssica en general i per Wagner en particular, i assistia sovint a concerts. També va traduir algunes obres de teatre i va escriure gairebé un miler d'articles en revistes i diaris de l'època. Fabra era doncs un home culte i elegant, amb una personalitat metòdica i harmònica i un gran esperit cívic.

Pompeu Fabra practicava i estimava l'esport com a activitat física, però també com a forma d'enriquiment i de disciplina personal i de compromís cívic i patriòtic. Li agradava jugar a tennis, nedar i caminar i fer excursions. La seva voluntat de promoure l'esport i el seu compromís amb el país el van dur a formar part d'alguns clubs i també a presidir-ne d'altres, i com a president de la Unió Catalana de Federacions Esportives va ser el principal impulsor i responsable polític de la Primera Setmana Catalana de l'Esport (1935).

Apassionat de la muntanya, per a Pompeu Fabra l'excursionisme no era només una activitat física, sinó que tenia també un vessant científic, ja que li permetia enllaçar la llengua i la cultura amb el territori. Gran caminador, va practicar l'excursionisme durant tota la vida, amb llargues caminades i diverses travesses pel Pirineu.

Esportista

Pompeu Fabra practicava i estimava l'esport com a activitat física, però també com a forma d'enriquiment i de disciplina personal i de compromís cívic i patriòtic. Li agradava jugar a tennis, nedar i caminar i fer excursions. La seva voluntat de promoure l'esport i el seu compromís amb el país el van dur a formar part d'alguns clubs i també a presidir-ne d'altres, i com a president de la Unió Catalana de Federacions Esportives va ser el principal impulsor i responsable polític de la Primera Setmana Catalana de l'Esport (1935).

Apassionat de la muntanya, per a Pompeu Fabra l'excursionisme no era només una activitat física, sinó que tenia també un vessant científic, ja que li permetia enllaçar la llengua i la cultura amb el territori. Gran caminador, va practicar l'excursionisme durant tota la vida, amb llargues caminades i diverses travesses pel Pirineu.

Ferm, humil i discret

“Si la vol fer, faci-la, però li adverteixo que sóc un home gris, sense relleus, sense biografia”.

Fabra a Josep Miracle quan aquest li diu que vol escriure la seva biografia

Pompeu Fabra va demostrar sempre una gran fermesa intel·lectual i moral. Malgrat les pressions, les dificultats i els atacs que va patir, va mantenir-se sempre fidel als seus principis, i va defensar la seva tasca i les seves propostes normatives sense vacillar. Alhora, Fabra era una persona humil i discreta, que es feia i que estava sempre disposat a col·laborar amb tothom, defugint qualsevol protagonisme. Aquestes virtuts van ser clau perquè la seva obra no fos només tècnicament reeixida, sinó també socialment acceptada i valorada.

“Només tindrem el que nosaltres sapiguem guanyar. Cal reconèixer tots els nostres recursos i estudiar llurs possibilitats. [...] Vivim de cara al món, i si volem la plena sobirania per al nostre poble és per a millorar la qualitat dels nostres conciutadans i per a obtenir que Catalunya, intensament civilitzada, pugui oferir una efectiva col·laboració en l’obra de millorament i progrés de la humanitat.”

Bonifac Fabra

Acte inaugural de l’associació Palestra
Palau de la Música Catalana, 30 de novembre de 1930

Culte i poliglòt

Pompeu Fabra, enginyer de formació, tenia una gran cultura general, i s'interessava no solament per les llengües i la lingüística, sinó també per les ciències, l'astronomia, la música, la gastronomia, els esports...

Els seus sòlids coneixements filològics i lingüístics –coneixia bé l'anglès, l'espanyol, el francès, l'italià i el romanès, i podia llegir l'alemany, el gallec, el grec, el llatí, el noruec, el portuguès i el rus– li van permetre comparar el català amb altres llengües i tenir una visió àmplia i sòlida a l'hora de normativitzar una llengua catalana genuïna, sense interferències d'altres llengües. La seva dedicació a la llengua catalana va tenir a més una profunda dimensió cultural, cívica i nacional, ja

que per a Fabra la llengua era un instrument de cohesió social i un vehicle essencial per al desenvolupament intel·lectual i col·lectiu del poble català.

Cívic i compromès

Pompeu Fabra, profundament compromès amb les institucions i amb el país, va posar el seu coneixement i la seva autoritat al servei d'un projecte cultural i nacional que implicava tant les institucions com la societat civil. Fruit d'aquest compromís, va presidir la Secció Filològica de l'IEC, la Unió Catalana de Federacions Esportives i l'entitat Palestra, i va ser membre d'entitats i institucions com l'Ateneu Barcelonès, el Centre Excursionista de Catalunya, l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana o el Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona, entre d'altres. I entre 1945 i 1948 va ser conseller del Govern de la Generalitat a l'exili.

Pompeu Fabra, compromís cívic i servei al país

Pompeu Fabra va ser un exemple de compromís cívic i de servei a Catalunya, per la seva tasca incansable en la codificació i la normalització de la llengua catalana. Conscient que una llengua normalitzada era essencial per al progrés cultural, polític i nacional de Catalunya, va posar els seus coneixements i la seva obra al servei de la llengua i del país.

Per col·laborar amb el seu compromís amb la llengua catalana i amb el seu projecte de normalització lingüística, va dirigir les sessions de l'Acadèmia de la llengua catalana, perquè acceptés la seva veu com una autoritat cultural i l'estal·liment d'una nova tendència simbòlica a la independència lingüística que es defensava per al país.

Més enllà de la tasca lingüística, Fabra, home de coneixement i d'èxit, va assumir responsabilitats públiques com a president del Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona i més tard a la Universitat de Barcelona va aconseguir entre 1955 i 1959, de manera, de la Unió Catalana de Federacions Esportives, del PEN Club de Catalunya, de l'Ateneu Barcelonès, de la Institució de les Lletres Catalanes, de la Fundació Ramon Llull... Amb els fets del dia d'Octubre de 1964 i de la repressió generalitzada contra les institucions catalanes que se'n va derivar, va ser ingressat pel Sistema Cívica que servia i com a figura simbòlica molt vinculada al catibisme cultural i institucional.

Fabra es va mantenir sempre fidel als seus ideals. És un símbol del servei desinteressat al país, de fermesa en la defensa dels valors culturals i lingüístics i el seu actitud cívica exemplar davant l'autoritat.

"Només tindrem el que nosaltres sapiguem guanyar. Cal reconèixer tots els nostres recursos i estudiar llurs possibilitats. [...] Vivim de cara al món, i si volem la plena sobirania per al nostre poble és per a millorar la qualitat dels nostres conciutadans i per a obtenir que Catalunya, intensament civilitzada, pugui oferir una efectiva col·laboració en l'obra de millorament i progrés de la humanitat."

Pompeu Fabra

Compromís cívic i servei al país

"Només tindrem el que nosaltres sapiguem guanyar. Cal reconèixer tots els nostres recursos i estudiar llurs possibilitats. [...] Vivim de cara al món, i si volem la plena sobirania per al nostre poble és per a millorar la qualitat dels nostres conciutadans i per a obtenir que Catalunya, intensament civilitzada, pugui oferir una efectiva col·laboració en l'obra de millorament i progrés de la humanitat."

Pompeu Fabra

Pompeu Fabra va ser un exemple de compromís cívic i de servei a Catalunya, per la seva tasca incansable

en la codificació i la normalització de la llengua catalana. Convençut que una llengua normalitzada era essencial per al progrés cultural, polític i nacional de Catalunya, va posar els seus coneixements i la seva obra al servei de la llengua i del país.

Per coherència amb el seu compromís amb la llengua catalana i amb el seu projecte de normalització lingüística, va declinar ser membre de l'acadèmia de la llengua espanyola, perquè acceptar-ho hauria estat vist com una submissió cultural a l'estat espanyol i com una renúncia simbòlica a la independència lingüística que ell defensava per al català.

Més enllà de la tasca lingüística, Fabra, home de consens i d'unitat, va assumir responsabilitats públiques com a president del Patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona –és així com la Universitat de Barcelona va anomenar-se entre 1933 i 1939–, de Palestra, de la Unió Catalana de Federacions Esportives, del PEN Club de Catalunya, de l'Ateneu Barcelonès, de la Institució de les Lletres Catalanes, de la Fundació Ramon Llull... Arran dels fets del Sis d'Octubre de 1934 i de la repressió generalitzada contra les institucions catalanes que se'n va derivar, va ser empresonat, pels diversos càrrecs que exercia i com a figura simbòlica molt vinculada al catalanisme cultural i institucional.

Fabra es va mantenir sempre fidel als seus ideals. És un símbol del servei desinteressat al país, de fermesa en la defensa dels valors culturals i lingüístics i d'una actitud cívica exemplar davant l'adversitat.

Pompeu Fabra era una persona íntegra i coherent, qualitats que van guiar sempre les seves decisions. Així, va declinar ser membre l'acadèmia espanyola de la llengua, tot i el suposat prestigi que això suposava, pel fet que aquella institució no reconeixia ni respectava ni la llengua catalana ni la seva unitat. Fabra, conscient del seu paper històric i altament simbòlic en la recuperació de la llengua catalana, no va voler fer mai cap concessió que pogués malmetre o desvirtuar la seva tasca o la seva imatge. Un altre fet biogràfic de gran valor simbòlic és que, ja gran, Fabra va viatjar des de Prada fins a Andorra per poder redactar el testament en català.

Íntegre i coherent

Íntegre i coherent

Pompeu Fabra era una persona íntegra i coherent, qualitats que van guiar sempre les seves decisions. Així, va declinar ser membre de l'acadèmia espanyola de la llengua, tot i el suposat prestigi que això suposava, pel fet que aquella institució no reconeixia ni respectava ni la llengua catalana ni la seva unitat. Fabra, conscient del seu paper històric i altament simbòlic en la recuperació de la llengua catalana, no va voler fer mai cap concessió que pogués malmetre o desvirtuar la seva tasca o la seva imatge. Un altre fet biogràfic de gran valor simbòlic és que, ja gran, Fabra va viatjar des de Prada fins a Andorra per poder redactar el testament en català.

Pompeu Fabra i l'esport

Pompeu Fabra també va tenir una faceta destacada com a esportista i com a impulsor de l'esport a Catalunya. La seva vinculació amb l'activitat física va ser constant al llarg de la seva vida, especialment en disciplines com l'excursionisme, la natació i el tennis.

Fabra combinava així el rigor intel·lectual amb una vida activa i saludable. Més vell de l'època, la relació de Fabra amb l'esport representa una manera de viure, una expressió de llibertat i de civisme i un compromís amb el país.

Gran conegut, va ser un entusiasta de l'excursionisme, que practicava amb regularitat i que li permetia conèixer l'història per la natura amb la companyia, la cultura i l'observació lingüística. Va ser membre del Centre Excursionista de Catalunya, entitat clau en la promoció de l'excursionisme científic i cultural.

Com a esportista també va destacar en disciplines com el tennis i la natació. Va formar part del Club Natació Barcelonès, que va arribar a perdre. Disciplinat i austre, sols nedar cada dia a mar obert, fins i tot quan ja era gran.

Fabra es va relacionar també amb el món de la natació de tennis del Futbol Club Barcelonès. Va ser un dels fundadors del Esportiu Lluís Companys, que també va arribar a perdre, i president de l'Associació de Lluís Companys de Catalunya. També es figura de manera i per voluntat de servei al país, va aconseguir de presidir la Unió Catalana de Natació Esportiva. Fabra apostava així a reforçar el bon exercici social i a promoure valors com l'esforç, la disciplina i la cohesió social.

"Ni la pràctica de l'excursionisme ni l'estudi de la llengua no m'han donat mai cap disgust. [...] Tothom, i especialment els qui estem sotmesos a les disciplines intel·lectuals, hauríem de practicar un esport o un altre."

Pompeu Fabra

Pompeu Fabra i l'esport

"Ni la pràctica de l'excursionisme ni l'estudi de la llengua no m'han donat mai cap disgust. [...] Tothom, i especialment els qui estem sotmesos a les disciplines intel·lectuals, hauríem de practicar un esport o un altre."

Pompeu Fabra

Pompeu Fabra també va tenir una faceta destacada com a esportista i com a impulsor de l'esport a Catalunya. La seva vinculació amb l'activitat física va ser constant al llarg de la seva vida, especialment en disciplines com l'excursionisme, la natació i el tennis.

Fabra combinava així el rigor intel·lectual amb una vida activa i saludable. Més enllà de l'exercici físic, la relació de Fabra amb l'esport representa una manera de viure, una expressió de llibertat i de civisme i un compromís amb el país.

Gran caminador, va ser un entusiasta de l'excursionisme, que practicava amb regularitat i que li permetia combinar l'interès per la natura amb la companyonia, la cultura i l'observació lingüística. Va ser membre del Centre Excursionista de Catalunya, entitat clau en la promoció de l'excursionisme científic i cultural.

Com a esportista també va destacar en disciplines com el tennis i la natació. Va formar part del Club Natació Badalona, que va arribar a presidir. Disciplinat i auster, solia nedar cada dia a mar obert, fins i tot quan ja era gran.

Fabra es va iniciar en el tennis com a soci de la secció de tennis del Futbol Club Barcelona. Va ser un dels fundadors del Badalona Lawn-Tennis, que també va arribar a presidir, i president de l'Associació de Lawn Tennis de Catalunya. Com a figura de consens i per voluntat de servei al país, va acceptar de presidir la Unió Catalana de Federacions Esportives. Fabra ajudava així a enfortir el teixit associatiu català i a promoure valors com l'esforç, la disciplina i la cohesió social.

Mestre i símbol

"A la memòria de Pompeu Fabra, mestre de tots els qui parlen i escriuen en català."

Salvador Espriu, "El meu poble i jo"

Pompeu Fabra és considerat un símbol del redreçament lingüístic, cultural i nacional de Catalunya, reconegut tant pel seu rigor científic com per la seva vocació patriòtica, el seu tarannà humil, serè i meticulós i la seva gran honestedat. La seva tasca de codificació i normativització de la llengua catalana el va convertir en una autoritat intel·lectual indiscutible, que es va guanyar l'admiració i l'estimació de tothom. Fabra va ser el mestre que va convertir el català en una llengua nacional de cultura, i ha esdevingut per aquest motiu un veritable símbol de la dignificació i la pervivència de la llengua i de la nació catalanes.

Metòdic i sistemàtic

"Pompeu Fabra ha estat el seny fet gramàtica."

Josep Carner

Pompeu Fabra valorava la raó, la claredat i l'ordre, i va aplicar aquests principis a la seva obra de codificació de la llengua catalana. El seu caràcter reflexiu, meticolós i sistemàtic, la seva gran preparació en el camp de la lingüística i el seu coneixement tant del català medieval com d'altres llengües del nostre entorn van conferir a la seva obra de depuració, codificació i normalització de la llengua catalana una gran solidesa, sobre la qual s'ha construït el català modern.

Pompeu Fabra a l'exili

Pompeu Fabra es va haver d'exiliar a la fi de la guerra de 1936-1939. Quan les tropes franquistes van ocupar Catalunya es va iniciar una dura repressió contra la llengua i la cultura catalanes. Fabra, figura clau en la normativització de la llengua catalana i de la seva elevació a llengua nacional i de cultura i persona compromesa amb el projecte cultural i polític catalanista, estava en el punt de mira del règim. Davant l'amenaça de represàlies, es va veure obligat a exiliar-se.

En va establir a la Catalunya Nord, els primers mesos va viure breument a Perpinyà, a l'illa de Prada, i (després de pocs mesos de dos anys a Montpel·lier, el 1943 es va instal·lar definitivament a Prada, on va viure fins a la seva mort, el 1948). Malgrat les difícils condicions materials i l'incertesa d'estabilitat de l'exili, Fabra era en terra catalana, i va rebre l'acollida fèrria dels seus compatriotes del sud com de la gest del poble, que el reconeixia i amb qui portava la mateixa llengua.

Fabra no va abandonar mai el seu compromís amb la llengua i amb el país, i el seu exili no va representar una ruptura amb la seva llengua. No va deixar mai de treballar per la llengua i la cultura catalanes, i va continuar sentint una fèrria de resistència.

Fidel a la seva llengua i a les seves convencions, per poder fer legítimament el seu treball en català, el novembre de 1947 es va desplaçar fins a Andorra, l'únic lloc on això era possible. Aquel viatge «convencional» per l'Àfrica, i que Fabra va fer quan tenia 70 anys, marca fins a quin punt la llengua formava part essencial de la seva identitat, del seu compromís i de la seva consciència personal.

“Cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança.”

Pompeu Fabra. Prada (Conflent), 13 d'abril de 1947

Pompeu Fabra a l'exili

“Cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança.”

Pompeu Fabra. Prada (Conflent), 13 d'abril de 1947

Pompeu Fabra es va haver d'exiliar a la fi de la guerra de 1936-1939. Quan les tropes franquistes van ocupar Catalunya es va iniciar una dura repressió contra la llengua i la cultura catalanes. Fabra, figura clau en la normativització de la llengua catalana i de la seva elevació a llengua nacional i de cultura i persona compromesa amb el projecte cultural i polític catalanista, estava en el punt de mira del règim. Davant l'amenaça de represàlies, es va veure obligat a exiliar-se.

Es va establir a la Catalunya Nord; els primers mesos va viure breument a Perpinyà, a Illa i a Prada, i després de poc més de dos anys a Montpeller, el 1943 es va instal·lar definitivament a Prada, on va viure fins a la seva mort, el 1948. Malgrat les difícils condicions materials i l'ambient d'inestabilitat de l'exili, Fabra era en terra catalana, i va rebre l'escalf tant dels seus compatriotes del sud com de la gent del poble, que el respectava i amb qui parlava la mateixa llengua.

Fabra no va abandonar mai el seu compromís amb la llengua i amb el país, i el seu exili no va representar sinó una continuïtat en la seva tasca. No va deixar mai de treballar per la llengua i la cultura catalanes, i va continuar sent-ne una figura de referència.

Fidel a la seva llengua i a les seves conviccions, per poder fer legalment el seu testament en català, al novembre de 1947 es va desplaçar fins a Andorra, l'únic lloc on això era possible. Aquest viatge –considerat èpic per l'època, i que Fabra va fer quan tenia 79 anys– mostra fins a quin punt la llengua formava part essencial de la seva identitat, del seu compromís i de la seva coherència personal.

Pompeu Fabra era de bonhomia pacífica, dialogant i conciliador. Era una persona reflexiva, que abordava amb rigor i meticulositat qualsevol decisió sobre les normes lingüístiques que proposava. El seu caràcter bonhomíol –càlid, amable i proper– i el seu sentit de l'humor feien que fos molt estimat pels amics i els col·laboradors i que fos fàcil treballar-hi i col·laborar-hi. Pompeu Fabra era també una persona altruista –no li interessaven gens ni els diners ni el poder–, que va treballar desinteressadament per la causa de la llengua i la nació catalanes, renunciant en tot moment a eventuals beneficis o privilegis personals.

Bonhomíol i altruista

Bonhomíol i altruista

Pompeu Fabra era de tarannà pacífic, dialogant i conciliador. Era una persona reflexiva, que abordava amb rigor i meticulositat qualsevol decisió sobre les normes lingüístiques que proposava. El seu caràcter bonhomíol –càlid, amable i proper– i el seu sentit de l'humor feien que fos molt estimat pels amics i els col·laboradors i que fos fàcil treballar-hi i col·laborar-hi. Pompeu Fabra era també una persona altruista –no li interessaven gens ni els diners ni el poder–, que va treballar desinteressadament per la causa de la llengua i la nació catalanes, renunciant en tot moment a eventuals beneficis o privilegis personals.

"És el veritable legislador de la nostra llengua."

Francesc Cambó

Pompeu Fabra és reconegut com el pare del català modern, el seny ordenador de la llengua catalana, perquè va ser la figura clau que va codificar, unificar, sistematitzar, depurar i modernitzar la llengua catalana, que aleshores patia una situació de dispersió i no tenia un model normatiu consolidat. Amb una normativa clara, moderna i funcional, Fabra va reconstruir la nostra llengua nacional, una llengua moderna apta per a tot i per a tothom. Fabra va ser, en definitiva, la persona adequada en el moment oportú, que amb la seva obra va establir les bases perquè la llengua catalana fos i continuï sent una llengua viva, moderna i socialment reconeguda.

Seny ordenador

"Fabra és el veritable legislador de la nostra llengua."

Francesc Cambó

Pompeu Fabra és reconegut com el pare del català modern, el seny ordenador de la llengua catalana, perquè va ser la figura clau que va codificar, unificar, sistematitzar, depurar i modernitzar la llengua catalana, que aleshores patia una situació de dispersió i no tenia un model normatiu consolidat. Amb una normativa clara, moderna i funcional, Fabra va reconstruir la nostra llengua nacional, una llengua moderna apta per a tot i per a tothom. Fabra va ser, en definitiva, la persona adequada en el moment oportú, que amb la seva obra va establir les bases perquè la llengua catalana fos i continuï sent una llengua viva, moderna i socialment reconeguda.

Vigència de l'obra de Pompeu Fabra

L'obra de Pompeu Fabra és el pilar fonamental de la normalització lingüística de la llengua catalana, i manté, encara avui, una vigència indiscutible. La seva tasca de codificació ortogràfica i gramatical –amb el *Diccionari Ortogràfic* (1917), la *Gramàtica catalana* (1919) i el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932) com a obra bàsica– va permetre fer un model estàndard clar, precís, funcional i coherent, capaç de respondre a les necessitats comunicatives d'una societat moderna.

L'objectiu de Fabra era clar: el català havia de recuperar el seu estatut com a llengua racional i de cultura, garantir i arribar plenament a la seva plenitud funcional en tots els àmbits. En aquest sentit, la seva obra suposa clarament la completa codificació lingüística, i esdevé per tant un projecte clau de reconstrucció nacional a través de la llengua.

L'obra de codificació de Fabra va arribar en el moment just –potser en va ser la clau oportuna i decisiva– per garantir la supervivència i la viabilitat futura del català com a llengua de cultura i de comunicació moderna. Sense la providencial contribució del Mossos, la mantenció i la recuperació de la llengua després de la dictadura haurien estat molt més difícils –i si no ens, potser simplement impossibles–, i molt probablement el català hauria quedat relegat a un ús folclòric o dialectal.

Tot i les transformacions socials, tecnològiques i lingüístiques del segle XXI, els valors i les normes que Fabra va establir continuen sent la base del català actualment escrit i parlat: la norma, la claredat i la qualitat argumentatives de la llengua catalana.

"Pompeu Fabra és l'únic català a qui tots els catalans han obeït plenament. Ell és l'únic que ha vist realitzada la noble ambició de tota la seva vida, l'únic que a l'hora suprema haurà pogut dir: 'Del meu treball, res no ha estat debades'."

Josep Pla

Vigència de l'obra de Pompeu Fabra

"Pompeu Fabra és l'únic català a qui tots els catalans han obeït plenament. Ell és l'únic que ha vist realitzada la noble ambició de tota la seva vida, l'únic que a l'hora suprema haurà pogut dir: 'Del meu treball, res no ha estat debades'."

Josep Pla

L'obra de Pompeu Fabra és el pilar fonamental de la normalització lingüística de la llengua catalana, i manté, encara avui, una vigència indiscutible. La seva tasca de codificació ortogràfica i gramatical –amb el *Diccionari*

ortogràfic (1917), la *Gramàtica catalana* (1918) i el *Diccionari general de la llengua catalana* (1932) com a obres cabdals – va permetre fixar un model estàndard clar, genuí, funcional i coherent, capaç de respondre a les necessitats comunicatives d’una societat moderna.

L’objectiu de Fabra era clar: el català havia de recuperar el seu estatus com a llengua nacional i de cultura, genuïna i amb plenitud funcional en tots els àmbits. En aquest sentit, la seva obra supera doncs la simple codificació lingüística, i esdevé per tant un projecte cívic de reconstrucció nacional a través de la llengua.

L’obra de codificació de Fabra va arribar en el moment just –potser en va ser la darrera oportunitat històrica– per garantir la supervivència i la viabilitat futura del català com a llengua de cultura i de comunicació moderna. Sense la providencial contribució del Mestre, la resistència i la recuperació de la llengua després de la dictadura haurien estat molt més difícils –i el consens, potser senzillament inassolible–, i molt probablement el català hauria quedat relegat a un ús folklòric o dialectal.

Tot i les transformacions socials, tecnològiques i lingüístiques del segle XXI, els criteris i les normes que Fabra va establir continuen sent la base del català estàndard actual, i garanteixen la cohesió, la unitat i la qualitat lingüístiques de la llengua catalana.

Pragmàtic i resolutiu

Pompeu Fabra tenia molt present que la seva obra havia de tenir aplicació real. No es tractava de reconstruir el català ideal del passat, ni d'imposar formes erudites inaccessibles, sinó de normalitzar la llengua tal com era parlada i escrita pels catalanoparlants cultes del seu temps. Pragmàtic i resolutiu, va saber trobar un equilibri entre el rigor científic i el sentit pràctic, entre la genuïtat i la funcionalitat, i va establir unes normes clares i coherents, aplicables i assumibles, en benefici d'una llengua nacional i de cultura moderna, viva i útil, que havia de ser una eina de comunicació apta per a tots els usos i acceptada per tots els parlants de la llengua.

Tenaç i perseverant

"Només tindrem el que nosaltres sapiguem guanyar."

"Trebal·leu, i trebal·leu cada dia, perquè el conreu d'una llengua no es pot abandonar mai."

"Cal no abandonar mai ni la tasca ni l'esperança."

Pompeu Fabra

Pompeu Fabra va dedicar la seva vida a l'estudi, la reforma i la normalització de la llengua catalana i a la reconstrucció i modernització de Catalunya, i va haver de superar dificultats polítiques, personals, econòmiques i professionals de tota mena. Tot i això, no va defallir ni va deixar de treballar mai per la llengua i pel país, ferm i fidel als seus principis.

ESPAI POMPEU FABRA

Comissària

Rosa Estopà, Càtedra Pompeu Fabra

Redacció de textos i selecció d'imatges

Albert Servitje

Assessorament

Jordi Mir

Disseny museogràfic

Intervento

Maquetació, producció i muntatge

Intervento i Universitat Pompeu Fabra

Agraïments

A Josep Maria Casasús, Jordi Manent i David Paloma, i especialment a l'Institut d'Estudis Catalans, per la seva col·laboració

ESPAI POMPEU FABRA - LA COL·LECCIÓ

Situat a l'entrada de la Biblioteca del Dipòsit de les Aigües, hi trobareu totes les obres de i sobre Pompeu Fabra de què disposa la Biblioteca de la UPF.

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona